

**Mikor volt a természeti állapot?
Locke-i válasz Rousseau kritikáira**

**Josh Blackman
JoshBlackman@gmail.com**

Tartalomjegyzék

.....	BEVEZETÉS	1
I.	Rousseau kritikája Locke természetállamával szemben	2
A.	<i>Indoklás</i>	4
B.	<i>Hozzájárulás a szociális paktumhoz</i>	6
C.	<i>Nyelv</i>	8
D.	<i>Család</i>	9
II.	Valóban létezett a természetállapota?	13
A.	<i>Locke</i> <i>természeti állapota</i>	13
B.	<i>Rousseau</i> <i>természetállapota</i>	17
C.	<i>Miért</i> <i>tanulmányozzuk a természet állapotát?</i>	20
III.	Locke-i válasz Rousseau kritikáira	23
.....	KÖVETKEZTETÉS	26
.....		26

BEVEZETÉS

Mikor volt a természeti állapot? Rousseau a természeti állapotot sokkal másképp látja, mint más természetjogi teoretikusok, köztük Hobbes, Pufendorf és Locke, és erőteljesen bírálja filozófiájukat.¹ Bár a két természetállapot közötti különbségek óriásiak, az egyik legfontosabb különbség egyetlen fogalomra, az időre redukálható. Látszólag az eltérés a természeti állapot időbeli elhelyezkedése, amelyet úgy határoznak meg, hogy az adott korszak milyen messze van a jelenkortől. Ebben a dolgozatban azt a fogalmat vizsgálom, hogy mikor helyezkedett el a természeti állapot. Ennek során megpróbálom igazolni Locke gyakran támadott természetállapot-fogalmát, és gyengíteni Rousseau számos kritikáját.

Továbbá megkockáztatok egy tippet, hogy Locke, ha lehetősége lett volna rá, hogyan reagált volna Rousseau néhány támadására.

Először is kiemelem Rousseau kritikáját Locke természetállapotával szemben. E kritikák tárgyalásakor Rousseau azon érvére összpontosítok, hogy a természeti állapotban a vadembernek nem volt esze és nyelve, nem tudott beleegyezni a társadalmi szerződésbe, és nem élt együtt családban. Locke-kal ellentétben Rousseau azt állította, hogy ezek az emberi tulajdonságok a polgári társadalom termékei, és a természet állapotában nem léteztek.

Másodszor azt vizsgálom, hogy Locke és Rousseau a természeti állapotot hipotetikus vagy történelmi időszaknak tekintette-e. Azt állítom, hogy mindkét filozófus a természeti állapotot kizárólag hipotetikus konstrukciónak tekintette, amely hasznos az emberi természet és a polgári

¹ Ebben a tanulmányban kizárólag Locke természetállapotára összpontosítok. Locke mellett Rousseau leggyakrabban Hobbes-t, kisebb mértékben Grotiust és Pufendorfort tárgyalja. Azért döntöttem azonban

Locke és Rousseau összehasonlítása mellett, mert a természet állapotáról alkotott sarkalatosan ellentétes felfogásukkal különböző kérdésekre keresik a választ. Míg Rousseau természetjogtudósokkal szembeni kritikái elsősorban Hobbes ellen irányulnak, számos érve ugyanolyan erővel alkalmazható Locke filozófiájára is.

társadalom. Feltételezve, hogy a természeti állapot egy fiktív és hipotetikus állapot, felteszem a kérdést, hogy miért kellene a filozófusoknak tanulmányozniuk? E kérdés megválaszolásakor arra összpontosítok, hogy Locke milyen céllal írta meg a Második értekezést, és hogyan közvetíti ezt az üzenetet a természet állapota. Ez az elemzés megkísérli igazolni Locke filozófiáját a természeti állapotot lejárató cinikus kísérletekkel szemben, és megmutatja, hogy miért marad érvényes és meggyőző módszer a polgári társadalom eredetének magyarázatára.

Harmadszor, Locke-i védekezést javaslok Rousseau kritikáival szemben. Mivel Rousseau számos kritikáját úgy fogalmazza meg, mintha Locke a természeti állapotot valóban történelmi, bizonyítható ténynek tekintené, amit Locke nem tett, Rousseau számos kritikája tompul. Azt állítom, hogy Locke és Rousseau különböző kérdésekre ad választ, és ezért Rousseau számos kritikája alkalmatlan.

I. Rousseau kritikája Locke természetállamával szemben

Rousseau kritikájának fő irányvonala az, hogy Locke nem ment elég messzire vissza.² "A filozófusok, akik a társadalom alapját vizsgálták, mind érezték, hogy vissza kell menniük egészen a természeti állapotig, de egyikük sem jutott el odáig." Rousseau kritizálja Locke természetállapotát, hogy "a vademberről beszélt, és a polgári embert ábrázolta". Elődeivel ellentétben Rousseau "tovább megy vissza a *tiszta*

² John T. Scott, *A második beszéd teodiceája: 3, Rousseau politikai gondolkodása*, THE AMERICAN POLITICAL SCIENCE REVIEW, Vol. 86,696,699 (Sep. 1992).

("[Rousseau] panasza [a természetjogi filozófusokkal szemben az, hogy azok] nem folytatták eléggé ebbe az irányba a vizsgálódásaikat.")). Lásd még Henry V. S. Ogden, *The Antithesis of Nature and Art, and Rousseau's Rejection of the Theory of Natural Rights*, THE AMERICAN POLITICAL SCIENCE QUARTERLY, Vol. 32, No. 4, pp. 643, 645 (Aug 1938)("When [Rousseau] considered the juristic state of nature described by such authors as Hobbes, Pufendorf, and Locke, he found much in them that he could not regard as truly natural. Az ilyen írókkal az a baj - állítja a *Második értekezés* előszavában -, hogy nem mennek elég messzire vissza a természeti állapot keresésében. Többek között az ember különböző pszichológiai jellemzőit is beleveszik, mint például a művelt ész és a mesterséges szenvedélyek, amelyek a civilizált élethez tartoznak.").

természeti állapot, egy új kinyilatkoztatás arról, hogy milyen lények vagyunk valójában természetünknel fogva."³ Rousseau támadta a moralistákat, amiért a természet állapotában élő embernek a polgári társadalomból származó tulajdonságokat tulajdonítottak. Rousseau szemszögéből nézve "elődei túlbecsülték az ember természetes szükségleteit, szenvedélyeit és racionális képességeit".⁴ Konkrétan "feltételezték, hogy [az emberek] természetünkkel fogva társadalmi vagy erkölcsi lények", és hogy az embereknek "társadalmi és erkölcsi szenvedélyei és képességei" vannak.⁵

Továbbá a moralisták helytelenül tulajdonítottak a természet állapotában lévő embernek olyan tulajdonságokat, amelyek csak az idő múlásával, a szenvedélyek következtében alakulhattak ki.⁶ Locke az ember bizonyos tulajdonságait és jellemzőit feltételezi, amelyek Rousseau korábbi természetállapotában nem lehettek az ember velejárái.⁷ Ezek a képességek a fejlődés eredménye, amelyet a szenvedélyek és vágyak, érzelmek serkentettek, amelyek az eredeti emberben hiányoznak. Végül Rousseau kritikával illeti a "szükség, kapzsiság, elnyomás, vágyak és büszkeség" birtokában lévő vadember fogalmát.⁸ Rousseau azt állítja, hogy mindezeket az eszméket jogtalanul "vették el a társadalomtól" és "helyezték át a természet állapotába".⁹ Ebből a kritikából kiindulva a Második értekezésben Rousseau szisztematikusan boncolgatja Locke vad emberét, többek között a következő vonásokra összpontosítva,

³ Scott, *fenti* megjegyzés 2,(707kiemelés hozzáadva).

⁴ *Id.* 700.

⁵ *Id.*

⁶ JEAN JACQUES ROUSSEAU, *Discourse on the Origin and Foundations of Inequality Among Men*, in: *A férfiak közötti egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól*.

ROUSSEAU: THE DISCOURSES AND OTHER EARLY POLITICAL WRITINGS, 111, 132 (Victor Gourevitch, ed., Cambridge Univ. Press 2008). *Lásd még:* Scott, *Supra* note 2, 704. o. ("Amikor Locke-ot azért bírálja, mert nem megy elég messzire "vissza", [Rousseau] arra utal, hogy Locke nem gondolta át megfelelően, hogy a különböző körülmények (olyan körülmények, amelyek az idők folyamán egy bizonyos általános irányba hajlamosak fejlődni) hogyan befolyásolják az ember "szükségleteinek" jellegét és mértékét. . . . Más szóval, Rousseau tagadja, hogy az embereknek természetünkkel fogva vannak olyan szükségleteik vagy szenvedélyeik, amelyeket ő erkölcsi szükségleteknek vagy szenvedélyeknek nevez - olyan szükségletek és szenvedélyek, amelyeket ő erkölcsi szükségletekkel vagy szenvedélyekkel nevez, és amelyeknek

archetipikus példája az erkölcsi szeretet.").

⁷ Scott, *Supra* note 2, 704. o. ("Feltételezve, hogy az emberek mindig is olyan lények voltak, mint amilyeneket maga körül lát, Locke helytelenül olyan képességeket és szenvedélyeket tulajdonított nekünk, amelyekkel (Rousseau szerint) eredeti természetünkönél fogva nem rendelkezünk.").

⁸ Second Discourse, *supra* note at 6,132.

⁹ *Id.*

az értelem, a társadalmi szerződésbe való beleegyezés, a nyelv és a család fogalma anakronisztikus fogalmak, amelyek a természet állapotában nem érvényesültek.

A. *Indoklás*

Locke természetállamában az ész a természetjog lényege. "A természeti államot a természet törvénye kormányozza, amely mindenkit kötelez: és az ész, amely ez a törvény, minden emberiséget, aki csak akarja, megtanít arra, hogy mivel mindnyájan egyenlőek és függetlenek, senkinek sem szabad ártania a másoknak életében, egészségében, szabadságában vagy birtokában."¹⁰ Rousseau nem ért egyet, és az észet olyan tulajdonságnak tekinti, amely a természet állapotában hiányzott az emberekből. Az értelem inkább a polgári társadalomban szerzett tulajdonság. Rousseau a szenvedélyek elburjánzását tekinti az ember fejlődésének okának, amely az ész fejlődését serkentette.¹¹

A vademberek szenvedélytelenségéből a természet állapotában Rousseau arra következtet, hogy nem lett volna szükségük az értelemre.¹² Abból a feltevésből kiindulva, hogy a természet törvényeit nehéz megérteni, Rousseau úgy érvel, "hogy az embereknek a társadalom létrehozásához fel kellett használniuk a *felvilágosodást*, amely csak nagy nehézségek árán és csak nagyon kevés emberben fejlődik ki, magának a társadalomnak a közepén".¹³ Míg a természetes jogok teoretikusai "így vagy úgy feltételezik, hogy az emberek természetüknél fogva és valamilyen módon elsősorban

¹⁰ JOHN LOCKE, *The Second Treatise of Government* in TWO TREATISES OF GOVERNMENT § 6 (Peter Laslett ed., Cambridge Univ. Press 2008) (kiemelés hozzáadva).

¹¹ Second Discourse, *supra* note 6 ("Bármit is mondjanak róla a moralisták, az emberi értelem sokat köszönhet a szenvedélyeknek, amelyek közös megegyezéssel szintén sokat köszönhetnek neki").

¹² *Id.* ("Lehetetlen elképzelni, hogy valaki, akinek sem vágyai, sem félelmei nincsenek, miért vesződne az érveléssel.").

¹³ Second Discourse, *supra* note 6, at 126.

racionális", Rousseau bírálja ezt a nézetet, és "azzal vádolja őket, hogy nem veszik észre, hogy az emberek természetüknél fogva semmilyen értelemben nem erkölcsi lények".¹⁴

Mivel a korai ember egyszerű volt, és nem rendelkezett az értelem képességével, nem tudta felfogni a természet törvényeit. Rousseau azt írja: "lehetetlen megérteni a természet törvényét, és következésképpen engedelmeskedni neki anélkül, hogy valaki ne lenne nagy gondolkodó és mélyreható metafizikus".¹⁵ Mivel nem tudták felfogni ezeket a törvényeket, nem voltak következményei a törvények megszegésének. Így a törvényeknek nem volt hatásuk. Ahhoz, hogy az emberek kövessék ezeket a törvényeket, felvilágosultságot kellett alkalmazniuk, ami csak a társadalom fejlődéséből származhatott; ezek a feltételek a természeti állapotban nem léteztek.

A racionalitás hiányából következik továbbá, hogy az ember képtelen törvényeket alkotni. Míg Locke az igazságosságot a természet állapotában létező, a természeti törvényeken alapuló állapotnak tekintette, addig Rousseau a törvényt az igazságosság előfeltételének tekintette. Rousseau szerint "a jog az igazságosság előtt van, és nem az igazságosság a jog előtt".¹⁶ Nincs értelem, nincs jog; nincs jog, nincs igazságosság. Rousseau megjegyzi, hogy a természet állapotában az ember nem érthette meg "az igaz és az igazságtalan" fogalmát, és azzal érvel, hogy az igazságosság valószínűleg "nem lett volna hasznos" az ember számára a természet állapotában.

Bár Locke azt állítja, hogy "a természet törvénye minden értelmes teremtmény számára világos és érthető", elismeri, hogy az emberek "érdekeik miatt elfogultak, és tanulmányozás híján tudatlanok" a tulajdon védelmére vonatkozó törvények tekintetében.¹⁷ Ennek eredményeképpen a vademberek

¹⁴ Scott, *Supra* note at 2,702.

¹⁵ Second Discourse, *supra* note 6, at 126.

¹⁶ Jean Jacques Rousseau, A TÁRSADALMI SZERZŐDÉS RŐL, GÉNI MANUSZKRÍPTUSBAN ÉS POLITIKAI GAZDASÁGTUDOMÁNYBAN (191R. D. Masters, szerk. 1978).

¹⁷ Locke, *Supra* note at 10,§ 124.

az emberek nem feltétlenül ismerték el a természet törvényét "rájuk nézve kötelező törvényként".¹⁸ Ebből az idézetből úgy tűnik, hogy Locke részben egyetért Rousseau vádjával, miszerint a természeti törvényt a primitív ember túlságosan nehezen érti meg. Locke álláspontja azzal az indokkal védhető, hogy az értelem birtoklása, és a döntés, hogy nem gyakoroljuk, különbözik attól, hogy egyáltalán nem rendelkezünk vele, ami Rousseau nézete. Végző soron ez különbség nélküli megkülönböztetés. Az ész nélkül élő egyszerű ember és az értelmét nem gyakorló tudatlan ember ugyanazt az eredményt fogja produkálni; Rousseau vad nemzetét törvények és igazságosság nélkül.

B. Hozzájárulás a szociális paktumhoz

Locke az emberek többségének összefogását követeli meg, nem pedig egyhangú egyetértést, hogy kiléphessenek a természeti állapotból, és megkezdődhessen a társadalmi szerződés.¹⁹ Rousseau vitatja a társadalmi szerződésnek ezt a formáját, és amellet érvel, hogy egyhangú egyetértésre van szükség.²⁰ Rousseau szerint Locke a szekeret a ló elé teszi. A többségi uralom a polgári társadalomból származó konstrukció.²¹ Mielőtt az ember olyan parlamenti eljárásokat fejleszthetne ki, mint a többségi uralom, a polgári társadalom kezdeti előretörésének egyhangúnak kell lennie.

Locke elismeri az egyhangúság jelentőségét,²² de azt állítja, hogy az egyhangú "egyetértés szinte lehetetlen, hogy valaha is létrejöjjön, ha figyelembe vesszük az egészség gyengeségeit és az üzleti tevékenységeket, amelyek egy számban, bár sokkal kisebb számban, mint a közös-

¹⁸ *Id.* at § 124.

¹⁹ *Id.* at § 95.

²⁰ JEAN JACQUES ROUSSEAU, *A társadalmi szerződés* a POLITIKAI ÍRÁSOKban (117 Frederick Watkins trans., ed., The University of Wisconsin Press 1986) (1762 ("Csak egyetlen olyan törvény van, amely természeténél fogva egyhangú egyetértést igényel; ez a társadalmi szerződés.")).

²¹ *Id.* at (14 "Maga a többségi jog hagyományos intézmény, és legalább egy alkalommal egyhangúságot feltételez.")).

²² Locke, *Supra* note 10, 95. § ("Mert ha a többség beleegyezése nem fogadható el az értelemben, mint az egésznek a cselekménye, és nem következtethet minden egyes egyénre; semmi más, mint minden egyes egyén beleegyezése nem tehet valamit az egésznek a cselekményévé").

vagyon, szükségszerűen sokakat távol tart a nyilvános gyülekezéstől."²³ Locke azzal folytatja, hogy "a vélemények sokfélesége és az érdekek ellentmondásossága, amely elkerülhetetlenül előfordul az emberek minden gyülekezetében", megakadályozná a társadalmi szerződés tartós fennmaradását.²⁴ Ha "a többség nem tud [dönteni] a többiek helyett, ott nem tudnak egy testként cselekedni, és következésképpen [a társadalom] azonnal újra felbomlik".²⁵ Egy ilyen ingatag "alkotmány, mint ez, a hatalmas Leviatánt rövidebb időtartamúvá tenné, mint a leggyengébb teremtmények, és nem engedné, hogy túlélje azt a napot, amelyben született".²⁶ Locke válasza jelentős kollektív cselekvési problémát vet fel, ami pragmatikusan szükségessé teszi a többségi uralmat. Az ember gyakorlatilag soha nem tudna társadalmi szerződést kötni anélkül, hogy ne engedné meg a többségi uralmat.

Locke kritikájára válaszolva úgy tűnik, hogy Rousseau egyhangúságra vonatkozó követelménye az embert a természeti állapot örökkévalóságába taszítja, mivel az egyhangú beleegyezés elérése herkulési, ha nem lehetetlen feladat. Az egyhangú beleegyezés megkövetelésével az emberek valaha is elhagyhatnák a természeti állapotot? Mivel Rousseau a vad természeti állapotot a "legboldogabb és legtartósabb korszaknak"²⁷ tekintette, talán élvezte, hogy a társadalom képtelen ebből az időszakból kilépni. Talán az egyhangú beleegyezésre való törekvés követelménye azt a vágyát fejezte ki, hogy az ember soha ne hagyja el ezt a hipotetikus állapotot. De Locke hajlandósága a többségi uralom engedélyezésére tükrözi a természet törvényeinek azon képességét, hogy kezelni tudja a visszatartás és a kollektív cselekvés problémáit, és lehetővé teszi az emberek számára, hogy társadalmi szerződést kössenek.

²³ *Id.* at § 95.

²⁴ *Id.* at § 98.

²⁵ *Id.*

²⁶ *Id.*

²⁷ Second Discourse, *supra* note 6, at 167.

C. *Nyelv*

Locke vad emberének szüksége van értelemre és nyelvre ahhoz, hogy felfogja a természet törvényeit. Rousseau "tiszta természeti állapotában" ²⁸ egyik képesség sem érvényesült, és így a természet törvényei elérhetetlenek voltak. Rousseau bírálja Locket, amiért feltételezi, hogy a természet állapotában létezett a nyelv. Rousseau megkérdőjelezi, hogy miért létezne a nyelv, ha az embereknek nem lenne okuk egymáshoz viszonyulni.²⁹ Rousseau azzal érvel, hogy a nyelv kifejlesztése "felfoghatatlan nehézségekkel" járt, és nem tudta kiszámítani azt a "végtelen időt, amelybe a nyelv első feltalálása került".³⁰ A nyelv kialakulása előtt pedig Rousseau azt állítja, hogy az ember elméjének ki kellett fejlődnie abból az egyszerű agyból, amellyel a természeti állapotban a vadember rendelkezett. Rousseau megkérdőjelezte, "hány évezredre lehetett szükség ahhoz, hogy az emberi elmében egymás után fejlődjenek ki azok a műveletek, amelyekre képes".³¹ A vadember tehát nem volt elég intelligens ahhoz, hogy még a nyelvet is megértse.³²

Mivel az értelem csak a nyelv és a kommunikáció eredményeként fejlődhet ki, amely a társadalomból származik, "a magányos természeti ember nem ismerhette volna a természet feltételezett törvényeit".³³ A nyelv és a kommunikáció eszközeinek hiányában pedig Rousseau azt állítja, hogy a természeti törvények bonyolultságának elsajátítása

²⁸ Second Discourse, *supra* note 6, at 132.

²⁹ *Id.* 145. o. ("Az első, ami felmerül, hogy elképzeljük, hogyan válhattak szükségessé a nyelvek. Mivel ugyanis az embereknek nem voltak kapcsolataik egymással, és nem is volt rájuk szükségük, nem lehet elképzelni, hogy miért volt szükséges vagy lehetséges ez a találmány, hacsak nem volt nélkülözhetetlen.")".

³⁰ *Id.* 144.

³¹ *Id.* 144.

³² *Id.* 188-89. o. ("Minden olyan tudás, amely elmékedést igényel, minden olyan tudás, amelyet csak az eszmék összekapcsolásával szerezhetsz meg és csak fokozatosan tökéletesedik, úgy tűnik, hogy a vadember számára teljesen elérhetetlen, mert nem képes kommunikálni embertársaival - vagyis nem rendelkezik az e kommunikációhoz szükséges eszközökkel, és nem rendelkezik azokkal a

szükségletekkel, amelyek ezt szükségessé teszik."").

³³ Arthur M. Meltzer, *Rousseau erkölcsi realizmusa*: THE AMERICAN POLITICAL SCIENCE REVIEW, Vol. 77, No. Pp. 3.633,639 (1983. szeptember).

lehetetlen volt.³⁴ De ez a szillogizmus felvet egy eredendő ellentmondást. Ha az embernek szüksége van a nyelvre, hogy kifejllessze az értelmet, de szüksége van az értelemre, hogy kifejllessze a nyelvet, akkor egyik sem jöhetett volna létre. Úgy tűnik tehát, hogy Rousseau megközelítése arra ítéli (vagy Rousseau szerint jutalmazza) az embert, hogy örökre a természeti állapotban maradjon, örökké képtelen a kommunikációra és az értelemre, hogy társadalmi szerződést hozzon létre.

Locke valószínűleg vitatná ezt az állítást. Locke azzal érvelhet, hogy bár a vadember nem rendelkezett az érvelés teljes képességével, és nem volt nyelvtannal, szintaxissal és bonyolult szókinccsel teli nyelvre, a természet állapotában az emberek nagyon primitív módon tudtak kommunikálni, hogy létrehozzák a kezdeti alapszerződést. Még ha ez a makkok kiosztására vonatkozó morgások sorozatából állt is, a vadember minimális intelligenciával vagy hangos kommunikációval is el tudta volna ezt intézni. E kezdeti pontról az értelem és a nyelv az együttélés és a kölcsönhatás révén fejlődhetett és virágozhatott ki, hogy az emberek képesek legyenek bonyolultabb és bonyolultabb társadalmi szerződéseket kötni. Ezen az ismétlődő folyamaton keresztül a vadember még formalista nyelv hiányában is elhagyhatta a természeti állapotot, és megkezdhette a polgári társadalom kialakulását.

D. Család

A második értekezésben Rousseau élesen bírálja Locke családról alkotott nézetét. Locke azt állítja, hogy "a férfi és a nő közötti kapcsolatnak a nemzés után is fenn kell maradnia", hogy a gyermeket fenntartsa és táplálja.³⁵ Azt állítja, hogy mivel a

³⁴ Second Discourse, *supra* note 6, 144. o. ("Egyszóval, még ha feltételeznénk is, hogy olyan intelligens és felvilágosult elmével rendelkezik, amilyen nehézkesnek és ostobának kell lennie, sőt, úgy találjuk, hogy az is, akkor mi haszna lenne a fajnak mindebből a metafizikából, amelyet nem lehetne közölni, és amely elpusztulna azzal az egyénnel együtt, aki kitalálta?").

³⁵ Locke, *Supra* note at 10,§ 79.

"a férfi segítsége szükséges a közös család fenntartásához", a férfi és a nő együtt dolgozik.³⁶ Locke ennek az elméletnek az alátámasztását "a végtelen bölcs teremtőtől" származtatja, és azt állítja, hogy minden teremtmény engedelmeskedik ennek a parancsolatnak.³⁷ Rousseau határozottan elutasítja ezt a látszólag meggyőző érvelést.

Rousseau vitatja Locke érvelését azzal kapcsolatban, hogy miért marad a férfi a várandós anyához kötve a terhesség alatt.³⁸ Rousseau támadja Locke-ot, amiért feltételezi, hogy a férfi "a fogantatás után is kötődik hozzá".³⁹ Rousseau szerint, amint a természetes férfi étvágya kielégül, "nincs többé szüksége arra a bizonyos nőre, sem a nőnek arra a bizonyos férfira". A kopuláció után a két fél külön utakon jár, sorsuk az, hogy elfelejtsék egymást, mert "nem valószínű, hogy kilenc hónap elteltével megmarad az emléküik, hogy ismerték egymást".⁴⁰

Rousseau Locke-kritikája mögött az a vád húzódik meg, hogy Locke a természetes emberben feltételezett bizonyos tulajdonságokat, amelyek Rousseau korábbi természetállapotában nem léteztek. "Mert ez a fajta emlékezet, amellyel az egyik egyén előnyben részesíti a másikat a nemzés aktusában, mint a szövegben bemutatom, nagyobb haladást vagy romlottságot követel az emberi értelemben, mint amit az állatiasság azon állapotában, amelyről itt szó van, feltételezhetünk." A szövegben a következő mondat olvasható.⁴¹ Rousseau szerint az emberi képességek, amelyek szükségesek ahhoz.

³⁶ *Id.*

³⁷ *Id.*

³⁸ Second Discourse, *supra* note 6, at 212.

³⁹ *Id.* 215.

⁴⁰ *Id.* 145. *Id.* ("Az anya először azért szoptatta gyermekeit, hogy saját szükségletét kielégítse; majd miután a szokás kedvesebbé tette őket számára, később a szükségletük miatt táplálta őket. Amint már volt erejük saját maguknak keresni a táplálékot, nem késlekedtek azzal, hogy elhagyják magát az anyát, és mivel alig volt más mód arra, hogy újra egymásra találjanak, mint hogy látótávolságon belül maradjanak, hamarosan eljutottak arra a szintre, hogy már fel sem ismerték egymást.")

⁴¹ *Id.*

kapcsolat fenntartásában, beleértve az emlékezetet és a gondolkodást is, a szenvedélyek és a polgári társadalom "megromlása" következtében alakultak ki.⁴²

Rousseau tovább támadja Locke fejlett természetállamát; "Locke érvelése romokban hever, és e filozófus minden dialektikája sem mentette meg attól a hibától, amelyet Hobbes és mások követtek el". Rousseau tiszta természetállapotában "az emberek önmagukban éltek", és nem volt semmilyen "indítékuk arra, hogy egy másik adott ember közelében éljenek". Ebben a barbár államban, ahol a tetteknek nem volt semmilyen következménye, az emberi kapcsolatok, különösen a férfi és a nő közötti kapcsolatok nem voltak fenntarthatók. "Mert bár az emberi faj számára előnyös lehet, hogy a férfi és a nő közötti szövetség állandó legyen, ebből nem következik, hogy a természet így hozta létre; különben azt kellene mondani, hogy a természet hozta létre a polgári társadalmat, a művészeteket, a kereskedelmet és mindent, amiről azt állítják, hogy hasznos az emberek számára".⁴³

Az, hogy egy intézmény az emberiség javát szolgálja, még nem bizonyítja, hogy a természet állapotában is létezett. Ha minden pozitív, az emberiség számára hasznos intézmény létezett volna a természet állapotában, akkor az a korszak majdnem azonos lenne a jelenkorral, ami csökkentené ennek az állítólagosan érintetlen állapotnak az értékét. Ez Rousseau érveinek lényege. Arra törekszik, hogy széles választóvonalat húzzon a mai kor és a természeti állapot között, és levetkőzzön minden látszatot és a polgári társadalomból eredő tartozékot.

Rousseau megdorgálja Locke-ot, amiért "nem gondolt arra, hogy visszavegye [magát] a társadalom évszázadai elé, más szóval azok előtt az idők előtt, amikor az embereknek mindig van okuk arra, hogy

⁴² JEAN JACQUES ROUSSEAU, *Essay on the Origin of Languages* in ROUSSEAU: THE DISCOURSES AND OTHER EARLY POLITICAL WRITINGS, 253 (Victor Gourevitch, szerk., Cambridge Univ. Press 2008) ("a

nyelvek eredete nem az emberek első szükségleteinek köszönhető Minek köszönhető akkor ez az eredet? Az erkölcsi szükségleteknek, a szenvedélyeknek.").

⁴³ Second Discourse, *supra* note 6, at 213.

közel élnek egymáshoz, és ahol egy adott embernek gyakran oka van arra, hogy egy adott férfi vagy nő közelében éljen." Ez az évszázadokkal korábbi időszak a "tisztá természeti állapot". Abban az időben az embernek nem volt hajlama, vágya vagy igénye arra, hogy egy másik ember közelében éljen. Ebben az időben a terhesség alatti kötődés nem fordulhatott elő.

De Rousseau családról alkotott nézete nem támadhatatlan. Ha a szülők nem gondoskodnának utódaikról, hogyan szaporodhatna a faj? Bármilyen erősek is voltak a vad csecsemők, akkor is szükségük volt az anyjuk gondoskodására. Az olvasó nem hinné, hogy egy csecsemő képes lenne gondoskodni magáról, amint kikerül az anyaméhből. Így Rousseau hajlandó egyetlen érzelmet is elismerni. Az egyetlen érzelem, amelyet Rousseau az embernek ebben a korai állapotban megítél, a szánalom.⁴⁴

A szánalom az oka annak, hogy egy anya gondoskodik a gyermekéről. A szánalomból fakad "minden társadalmi erény . . . beleértve a nagylelkűséget, a kegyelmet és az emberséget".⁴⁵ Rousseau az ettől a primitív állapottól való eltávolodást a szenvedély kialakulásának következményének tulajdonítja. Csak amikor az ember kifejleszti a szenvedélyeket, köztük a büszkeséget és az "*amour propre* [hiúság] és *amour de soi-meme* [önszeretet]",⁴⁶ akkor válnak az emberek közötti találkozások többé, mint "természetes események".⁴⁷ Locke azzal érvelhetne, hogy Rousseau vademberei nem nélkülözték teljesen a humanista és családi tulajdonságokat, és megkérdőjelezhetné, hogy miért megengedett ez az egy érzelem. Ha a szánalom megengedett, miért nem megengedett más tulajdonságok, például az értelem vagy a nyelv? Locke bírálhatja Rousseau-t, amiért olyan érzelmeket feltételez, amelyek a *legtisztább* természeti állapotban nem léteztek, és támadhatja Rousseau-t, amiért nem megy elég messzire vissza.

⁴⁴ *Id.* 152. o. ("Nem hiszem, hogy ellentmondástól kell tartanom, ha az embernek megadom az egyetlen természetes erényt, amelyet az emberi erények legszélsőségesebb ellenzője is kénytelen volt elismerni. Én a szájalomról beszélek, egy olyan tulajdonságról, amely olyan gyenge és annyi betegségnek kitett lényeknek való, mint mi vagyunk; egy erény, amely annál is inkább általános és hasznos az ember számára, mivel megelőzi benne minden elmélkedés gyakorlását, és annyira természetes, hogy néha még az állatok is nyilvánvaló jeleit mutatják."").

⁴⁵ *Id.* 153.

⁴⁶ *Id.* 152.

⁴⁷ *Id.* 218.

De miért van szüksége az embernek ebben a korai stádiumban szájalomra, kérdezheti Locke? Mert szájalom nélkül Rousseau elmélete nem tudná megmagyarázni a faj szaporodását, és az ember szaporodása nélkül az egész tézise összeomlik. Szájalom nélkül sokan nem élhettek volna túl, hogy a természeti állapotból a mai állapotba fejlődjenek, és ezzel aláássák Rousseau egész filozófiáját. Rousseau bírálja Locke-ot, amiért sok érzelmet tulajdonít a vad embernek, de saját állapotában kénytelen elismerni ezt az egyetlen érzelmet, hogy elmélete fennmaradhasson.

II. Valóban létezett a természet állapota?

Igaza van Rousseau-nak, hogy a természet állapota már korábban bekövetkezett? Locke tudatlan vagy naiv az emberi természettel kapcsolatban, amiért a természeti állapotot későbbre helyezi? E kérdések megválaszolásához először azt vizsgálom meg, hogy Locke és Rousseau a természet állapotát tényleges történelmi korszaknak, vagy inkább hipotetikus konstrukciónak tekintette-e? Ha Locke úgy véli, hogy a természet állapota ugyanolyan értelemben előzte meg a polgári társadalmat, mint ahogy a triász korszak megelőzte a jura korszakot, akkor Rousseau kritikája találó. Ha azonban a természet állapota hipotetikus fogalom, valami, ami Locke elméjéből és érveléséből származik, akkor Rousseau kritikáinak nagy része tompul.

A. *Locke természeti állapota*

Locke kissé kétértelműen fogalmaz abban a tekintetben, hogy a természeti állapotot hipotetikusnak vagy történelmi állapotnak tekinti-e. Úgy tűnik, hogy mindkettőre úgy tekint. A Második értekezésben Locke megpróbálja összeegyeztetni a természeti állapotról vallott nézeteit a szentírási beszámolókkal, amint azt a következők megjegyzik

Richard Hooker.⁴⁸ Ezekkel a példákkal bizonyítja, hogy a természet állapota valóban bekövetkezett? Vagy csupán azért idézi ezeket a történeteket, hogy igazolja, hogy az ő természeti állapota megtörténhetett, és az ő látomása összhangban van azzal, amiről az emberek azt hitték, hogy megtörtént.

Rousseau bírálja ezt a megközelítést. Rousseau a "szent könyvek" olvasásából kiderül, hogy "az első ember ... közvetlenül Istentől kapta értelmét és parancsait, [és] nem maga volt a természet állapotában".⁴⁹ A szószékről prédikálva a genfi polgár pontifikálja, hogy "ha egyszer Mózes írásának megadjuk azt a hitet, amellyel minden keresztény filozófus tartozik nekik, akkor tagadnunk kell, hogy az ember még az özönvíz előtt is valaha is a tiszta természeti állapotban találta magát, hacsak nem esett vissza abba valamilyen rendkívüli esemény következtében".⁵⁰ Ilyen visszaesésről a Biblia nem tesz említést. Ha a Bibliának a neki kijáró súlyt tulajdonítjuk, akkor mikor következett volna be Locke természeti állapota?

Ebből a bibliai előfeltevésből kiindulva Rousseau azt állítja, hogy Locke természetállapota soha nem létezhetett volna. Rousseau szerint Locke nem tesz erőfeszítést e "paradoxon feloldására, [amelyet] a legkínosabb megvédeni, és teljesen lehetetlen bizonyítani".⁵¹ De Rousseau írásai is szenvednek ettől a hibától, mivel a természet állapotát a Szentírással próbálja nyomon követni.⁵²

A történelem nem mutat arra, hogy az emberek szabadon születtek volna, és a természeti állapottól való eltérés érdekében társadalmi szövetséget kötöttek volna. Ha a természeti állapot létezett, Locke rákérdez,

⁴⁸ Locke, *Supra* note 10, at § 15 ("De azt is állítom, hogy minden ember természeténél fogva ebben az állapotban van, és abban is marad, amíg saját beleegyezésükkel nem teszik magukat valamely politikai társadalom tagjává; és nem kételkedem abban, hogy e beszéd folytatásában ezt nagyon világossá teszem.")).

⁴⁹ Second Discourse, *supra* note 6, at 132.

⁵⁰ *Id.* 132.

⁵¹ *Id.* 132.

⁵² *Lásd az alábbi II.B. részt.*

miért nincs róla feljegyzés?⁵³ Locke azt válaszolja, hogy nem meglepő, hogy "a történelem csak nagyon kevés beszámolót ad a természeti állapotban együtt élt emberekről", mert "az [abban az állapotban való élet] kellemetlenségei" gyorsan összehozták az embereket, akik egyesültek és polgári társadalmat alkottak.⁵⁴ Locke úgy találja, hogy a természeti állapot bizonytalanságai és a társadalmi szerződés nyújtotta előnyök miatt az ember "gyorsan a társadalomba kényszerült".⁵⁵ Emiatt "ritkán találunk olyan számú embert, aki ebben az állapotban bármikor is együtt él".⁵⁶ Ez magyarázhatja a természeti állapotban létező emberről szóló történelmi feljegyzések hiányát.

Locke azt is posztulálja, hogy a történelem nem jegyzi fel az emberek korai, a természet állapotában történt cselekedeteit, hasonló okból, mint ahogyan "Szalmánasszer vagy Xerxész seregeinek" gyermekkoráról is keveset tudunk, hanem akkor értesülünk róluk, amikor "emberek voltak, és seregekbe öltöztek".⁵⁷ Locke továbbra is védelmezi e korai szerződések történelmi feljegyzésének hiányát, és azt írja: "[g]overnment mindenütt előzménye a feljegyzéseknek, és a levelek ritkán kerülnek be egy nép közé, amíg a polgári társadalom hosszú fennállása más, szükségesebb művészetekkel nem gondoskodott biztonságukról, könnyebbségükről és bőségükről".⁵⁸

De vajon Locke valóban történelmi korszaknak tekintette-e a természeti állapotot? Locke ezt a rejtélybe, rejtélybe burkolt, rejtélybe burkolt talányt a Második értekezésben tárgyalja, és felveti a kritikusok által felvethető ellenvetést; volt-e valaha is "olyan ember, aki ilyen állapotba

⁵³ Locke, *Supra* note 10, 100. § ("Hogy a történelemben nem találunk példát arra, hogy független és egymás között egyenlő emberek társasága összejött volna, és így kezdett volna kormányt létrehozni.").

⁵⁴ *Id.* at § 101.

⁵⁵ Locke, *Supra* note at 10, § 127

⁵⁶ *Id.*

⁵⁷ *Id.* at § 101.

⁵⁸ *Id.*

természet."⁵⁹ E kérdés megválaszolásához Locke homályosan tárgyalja, hogy az emberek *még mindig a természet állapotában* vannak, valahányszor "az emberek [ígéreteket és szerződéseket tehetnek] egymással".⁶⁰ Két férfi példáját hozza fel egy lakatlan szigeten és az indiánokkal kötött megállapodásokra Amerikában, hogy illusztrálja, hogy az emberek közötti szerződések bizonyos kontextusokban nem "a társadalom tagjaiként", hanem "tökéletesen a természet állapotában" kötöttek.⁶¹ Ez arra utal, hogy Locke a természeti állapotot nem úgy tekintette, mint ami egy adott időpontban bekövetkezik, hanem mint olyan állapotot, amely bizonyos körülmények fennállása esetén létezik.

Ha a természeti állapot akkor is létezhet, amikor az indiánok tranzakciókat hajtanak végre, akkor a természeti állapot hipotetikus értelemben mindig létezik. E nézet szerint a természet állapota egy metafizikai konstrukció, amely akkor létezik az emberek között, amikor bizonyos körülmények uralkodnak, nem pedig egy történelmi időszak. Locke tehát számos történelmi eseményt a természeti állapot *példájának* tekint, de nem mondja ki véglegesen, hogy a múltban egy adott időszak volt *a* természeti állapot.

Érvelésének hangvétele alapján, valamint abból, hogy a történelmi eseményeket illusztrációként, nem pedig megdönthetetlen bizonyítékként használja, Locke a természeti állapotot valószínűleg hipotetikus konstrukciónak tekintette, hogy megértse a kormányzat és a politikai hatalom eredetét. A tudósok általában egyetértenek ezzel a nézettel. Henry Ogden szerint Locke számára a természet állapota jogi jellegű volt, abban az értelemben, hogy "a politikai elmélet alapjául szolgál, és nem annak leírásaként, hogy a természet állapotának kulturálisan milyennek kellett lennie".⁶² John Scott azt írja, hogy Locke szerint a természetállam alapvető fontosságú "a társadalom alapjainak magyarázatában".⁶³ Vajon Rousseau is úgy tekintett a természeti állapotra, mint egy hipotetikus

⁵⁹ *Id.* at § 14

⁶⁰ *Id.*

⁶¹ *Id.*

⁶² Ogden, *Supra* note, 2,644-45. o.

⁶³ Scott, *Supra* note at 2,698.

időszak? A válasz valószínűleg igen, de ez nem olyan meggyőző, mint ahogy Rousseau szeretné elhíttetni.

B. Rousseau természetállapota

Rousseau szerint össze kell-e egyeztetni a természeti állapotot a történelmi és szentírási beszámolókkal, vagy inkább hipotetikus állapotnak kell tekinteni? Miközben Rousseau bírálja Locke-ot a természet állapotának a Szentírással való összeegyeztetése miatt, Rousseau egyes helyeken hasonló megközelítést alkalmaz. Azt írja: "[b]e teljesen természetes eszmék fonalát követve könnyű összeegyeztetni a Szentírás tekintélyét az ősi feljegyzésekkel, és nincs szükség arra, hogy meseként kezeljük azokat a hagyományokat, amelyek olyan régiek, mint a nép, amely ránk hagyományozta őket".⁶⁴ Rousseau a természeti állapotról szóló értekezésében gyakran hivatkozik bibliai alakokra.⁶⁵

A nyelv eredetéről szóló értekezésében Rousseau azt állítja: "Amit mi a [bibliai] pátriárkák korának nevezünk, az nagyon távol áll az első kortól [a természeti állapottól]".⁶⁶ A Biblia szerint "tíz nemzedék van közöttük azokban az évszázadokban, amikor az emberek hosszú ideig éltek".⁶⁷ Kezdetben, írta Rousseau, "Ádám beszélt; Noé beszélt; megadatott. Ádámot maga Arany tanította".⁶⁸ Ebben a későbbi időben az emberek "szétszórtan éltek", nyelv nélkül, és nem hagytak feljegyzéseket.⁶⁹ A Diskurzusban Rousseau finoman megkérdőjelezi az egyház dogmáit, és megjegyzi: "A vallás arra utasít bennünket, hogy higgyünk...

⁶⁴ A nyelvek eredete, 42. lábjegyzet, 271. pont. ⁶⁵ *Id.* at (269Káinra és Noéra való hivatkozás). ⁶⁶ *Id.* 270. o.

⁶⁷ *Id.*

⁶⁸ *Id.*

⁶⁹ *Id.*

hogy Isten maga vette ki az embereket a természeti állapotból közvetlenül a teremtés után, és hogy azért egyenlőtlenek, mert Ő akarta, hogy azok legyenek."⁷⁰

Itt úgy tűnik, hogy Rousseau megpróbálja összeegyeztetni a természet állapotáról alkotott nézetét a Szentírással. Ha szorosan a Bibliához tapadunk, mikor következett volna be Rousseau természeti állapota az egyház szentírási kronológiájában? A Biblia története nem tesz említést olyan természeti állapotról, amelyben a vadember a fa alatt ült, és makkból tartotta fenn magát. Locke-hoz hasonlóan a genfi polgár sem tesz erőfeszítést annak a "paradoxonnak a feloldására, [amelyet] a legkínosabb védeni, és teljesen lehetetlen bizonyítani".⁷¹

De a természeti állapot és a Szentírás összeegyeztethetlenségének nem kell feltétlenül aláásnia Locke vagy Rousseau filozófiáját.⁷² Még Locke és Rousseau teológiai alapjainak cinikus szemlélete is elismerheti az ezen elméletek mögött álló metafizikai erő meggyőző erejét.⁷³ Sanders professzor azt állítja, hogy még agnosztikusan szemlélve a természetjogot, a szentírási beszámolók "normatív erővel ruházzák fel[] az elméletet, és metafizikai magyarázatot adnak[] arra, hogy az emberek és a világ többi része hogyan lett olyan, amilyen".⁷⁴ Azt, hogy a természeti állapot nem illeszkedik szépen a bibliai kronológiához, nem szabad kizárólag hátránynak tekinteni, hanem tekinthetjük a természeti állapot épülésének is.

Rousseau több helyen is utal természetállapotának időbeli elhelyezkedésére.

"Az idők, amelyekről beszélni fogok, messze vannak. Mennyire megváltoztak

⁷⁰ Second Discourse, *supra* note 6, at 132.

⁷¹ Second Discourse, *supra* note 6, at 132.

⁷² John T. Sanders, *Justice And The Initial Acquisition Of Property*, 10 Harv. J.L. & Pub. Polly 367, 373 (1988) ("Locke teológiájának elutasítása nem fosztja meg tulajdonelméletét kortárs filozófiai jelentőségétől.").

⁷³ *Id.* 374. o. ("A teológia kísérlet arra, hogy normatív erőt és metafizikai dimenziót adjon a tulajdonelméletnek, és bármennyire is értékesek az ilyen erőfeszítések, nagyon könnyen lehet szkeptikusan reagálni erre a kísérletre, miközben a gyakorlati érv értékét megerősítjük.").

⁷⁴ *Id.* 373-374.

abból, ami voltál!"⁷⁵ *A Nyelvek eredete* című művében azt írja: "Az első időkben a föld színén szétszóródott embereknek nem volt más társadalmuk, mint a családé, nem voltak más törvényeik, mint a természet törvényei, nem volt más nyelvük, mint a gesztusok és néhány artikulálatlan hang."⁷⁶ Mikor volt ez az "első idők"? Rousseau válasza: "Elsőnek az emberek szétszóródásának idejét nevezem, függetlenül attól, hogy az emberiséget abban az időszakban milyen korba akarjuk sorolni".⁷⁷ Ezek a passzusok ellentmondásos bizonyítékokat szolgáltatnak arra vonatkozóan, hogy Rousseau ezt az időszakot tényleges kronológiai korszaknak tekintette-e.

Másutt azonban Rousseau ragaszkodik ahhoz, hogy a természeti állapot csupán hipotetikus, és nem történelmi. Rousseau szerint "[a]z e tárgyra vonatkozó vizsgálódásokat nem történelmi igazságoknak, hanem csak hipotetikus és feltételes okfejtéseknek kell tekinteni".⁷⁸ A Diskurzusban Rousseau a Genfi Köztársaságot a feladat bonyolultságával traktálja, megjegyezve, hogy milyen nehéz megérteni "egy olyan állapotot, amely már nem létezik, amely talán *nem is létezett*, amely talán *soha nem is fog létezni*".⁷⁹ Ez a nyelvezet arra utal, hogy a természet állapota a legjobb esetben sem létezik már, de valószínűleg egy feltételezett időszak, amely soha nem létezett. Ez azonban ellentmondásban áll más írásaival, amelyekben Rousseau a Szentírást használja a természeti állapot kronológiájának megszilárdítására.

Rousseau valóban úgy gondolja, hogy a Biblia és a természeti állam összeegyeztethető? Vajon csak szájhősködik az egyház mellett, hogy elkerülje az üldöztetést? Függetlenül attól, hogy Rousseau hogyan válaszolna ezekre a kérdésekre, az ő természetállamát Locke-hoz hasonló hipotetikus államnak kell tekinteni. Rousseau úgy tűnik, hogy a történelmi és bibliai

⁷⁵ Second Discourse, *supra* note 6, at 133.

⁷⁶ A nyelvek eredete, 42. lábjegyzet, at 267.

⁷⁷ A nyelvek eredete, 42. lábjegyzet, at 267.

⁷⁸ Second Discourse, *supra* note 6, at 132.

⁷⁹ *Id.* 125. o.

beszámolók, hogy példákkal támassza alá érvelését. Locke-nak valószínűleg nem lennének aggályai ezzel a megközelítéssel kapcsolatban, mivel ő is hasonló technikákat alkalmazott.

C. *Miért tanulmányozzuk a természet állapotát?*

Ha a természeti állapot hipotetikus, miért tanulmányozzuk? Miért használják a filozófusok gondolataik közvetítésére? Mi a célja a természeti állapotnak? Milyen kérdésekre keresi a választ a természeti állapot? Ha Locke a polgári kormányzatról alkotott elképzelését ideális formának tekinti, miért van szüksége a természet állapotára, hogy igazolja elképzelését? Miért nem tudott egyszerűen csak bemutatni néhány elvet, és eligazítani olvasóit, hogy ez a kormányzás ideális formája. Ahhoz, hogy erre a kérdésre választ kapjunk, meg kell sejteni, hogy Locke milyen kérdésre keresi a választ?

Locke kimondott célja a politikai hatalom és a polgári kormányok megértése volt. A Második értekezés elején Locke azt állítja, hogy egyik célja "a politikai hatalom megértése".⁸⁰ E cél elérése érdekében Locke arra törekszik, hogy "eredeti" állapotából "származtassa", és megvizsgálja, "milyen állapotban van természeténél fogva minden ember".⁸¹ Locke úgy tekint erre az állapotra, mint "a tökéletes szabadság állapotára [az emberek], hogy elrendezzék cselekedeteiket, és rendelkezzenek a vagyonukkal és személyükkel".⁸² Ezek a cselekedetek az ember belátására vannak bízva, de a "természet törvénye" korlátozza őket.⁸³

Locke természeti állapotában "minden embernek van tulajdona a saját személyében: ehhez senkinek sincs joga, csak saját magának".⁸⁴ A személy akkor szerez tulajdont, amikor "összekeverte a saját

⁸⁰ Locke, 10. lábjegyzet, 4. §.

⁸¹ *Id.*

⁸² *Id.*

⁸³ *Id.*

⁸⁴ Locke, *Supra* note at 10, § 27.

dolgozni" valamivel, amit "eltávolított abból az állapotból, amelyet a természet biztosított".⁸⁵ Miért hagyja el az ember a természet békés állapotát? Miért válna meg "szabadságától [és] miért adná fel ezt a birodalmat, és miért vetné alá magát bármely más hatalom uralmának és ellenőrzésének?".⁸⁶ Mert "az [élet, szabadság és tulajdon] élvezete nagyon bizonytalan", mivel a vadember "állandóan ki van téve mások betörésének".⁸⁷ Emiatt az ember "hajlandó egyesülni másokkal, akik már egyesültek, vagy akiknek szándékukban áll egyesülni, életük, szabadságuk és birtokaik, [az úgynevezett] tulajdon kölcsönös megőrzése érdekében".⁸⁸

Locke szerint "a polgári kormányzat a megfelelő orvosság a természeti állapot kellemtelenségeire".⁸⁹ Locke elmélete szerint "az emberek társadalomba lépésének nagy célja" az, hogy megvédje "tulajdonuk békés és biztonságos élvezetét".⁹⁰ A polgári kormányok a tulajdon védelme érdekében igazolhatóak. E célok megvalósításának eszköze a polgári társadalom törvényeinek megalkotása, amely a "törvényhozó hatalomban" testesül meg.⁹¹

De miért nem indult Locke pusztán abból a tételből, hogy a polgári kormányzat a tulajdon védelmének ideális eszköze? Miért kellett ezt levezetnie a hipotetikus természeti állapotból, ahol a tulajdon nem volt védve? E kérdés megválaszolásában a jótékonyág filozófiai elvét igyekszem követni.⁹² Az egyik lehetséges válasz, hogy az állam

⁸⁵ *Id.*

⁸⁶ Locke, *Supra* note 10, at 123.

⁸⁷ *Id.*

⁸⁸ *Id.* a 123. §-ban. *Lásd még, id.* 124. § ("A nagy és legfőbb célja tehát annak, hogy az emberek közösségekbe tömörüljenek, és kormányzat alá helyezték magukat, a tulajdonuk megőrzése.").⁸⁹ *Id.* at §. 13.

⁹⁰ *Id.* at § 134.

⁹¹ Locke, *Supra* note 10, at 134.

⁹² OXFORD DICTIONARY OF PHILOSOPHY 62 (1996) (a jótékonyág elvét úgy határozza meg, hogy a szerző "arra kényszeríti az értelmezőt, hogy maximalizálja az igazságot vagy a racionalitást a tárgy mondanivalójában"). *Lásd még* Adam Mossoff, *Locke's Labor Lost*, 9 University of Chicago Law School Roundtable 155, 159 (2002) ("A jótékonyág elvének célja, hogy megakadályozza, hogy a filozófusok

szalmabábu-támadásokat folytassanak, azaz félreértelmezzék ellenfelük érveinek természetét."). A Második diskurzusban Rousseau alkalmazza a jótekonyság elvét, és Locke-ra "bölcsek Locke"-ként hivatkozik.

természet teszi érvényessé a kormányzásról alkotott elképzelését. A polgári kormányzat intézményének legitimálásához Locke-nak el kellett képzelnie ezt a korábbi állapotot, ahol hiányzott a társadalom, és a tulajdon nem volt védve. Ha a korábbi társadalom jobb volt, mint a modern állam, miért hagyták volna el az emberek ezt az állapotot, hogy rosszabbá tegyék magukat? Ennek a korábbi világnak a problémái indokolnák, hogy az ember a modern világba merészkedjen.

Talán Locke azért választotta a természeti állapotot a polgári kormányzatról alkotott elképzelésének igazolására, mert ez egy meggyőző és hihető koncepció. Megfelel a veleszületett, bár gyakran elfojtott emberi szabadságvágynak. Az emberek nem akarják elhinni, hogy irányítják őket. Mélyen legbelül arra törekszenek, hogy szabadok legyenek. Ha Locke a Kormányzati értekezéseit polgári törvénykönyvként írta volna meg, azzal a tétellel kezdve, hogy mindenkinek követnie kell a kormánya szabályait, mert szerinte azok ideálisak, az emberek tiltakoztak volna. De azzal, hogy ezeket a szabályokat a szabad emberek összefogásának termékeként tételezi, a modern ember némileg felszabadultnak érzi magát. Természetesen az a felfogás, hogy az ember ősei beleegyezésüket adták egy társadalmi szerződésbe, nem nyugtatja meg teljesen a modern embert. A polgári társadalomban azonban forradalom nélkül lehetetlen lenne, hogy a modern ember beleegyezését adja egy kormányhoz. Az a gondolat, hogy az ember ősei beleegyeztek, a következő legjobb alternatívának tekinthető, és kívánatosabb, mint az, hogy az ember egy zsarnok uralma miatt egy kormány alá kerüljön. Függetlenül attól, hogy Locke miért választotta a természeti állapotot, vigaszt és menedéket találhat abban, hogy Rousseau, ideológiai ellenfele ugyanezt az eszközt alkalmazta. Ezen az alapon a filozófiai due valószínűleg egyetértene.

III. Locke-i válasz Rousseau kritikáira

Elismerve, hogy a Természet Állama az elme megnyilvánulása, és nem egy korszak, vajon Rousseau kritikája, miszerint Locke Természet Állama túlságosan is új keletű, helytálló-e? Vagy Locke *későbbi* Természetállama egyszerűen más kérdésre ad választ, mint Rousseau *korábbi* Természetállama? Rousseau Locke-kal szembeni kritikái abból indulnak ki, hogy Locke nem ment elég messzire vissza az időben. Más szóval, ahistorikus. Ha azonban a Természetállamot hipotetikus állapotnak tekintjük, Rousseau kritikáinak nagy része szétesik.

Rousseau analitikus kritikája Locke Természetállamáról szűrős. Szisztematikusan bemutatja, hogy Locke természetállamának alapjául szolgáló számos előfeltevés miért nem valósulhatott meg, és hogy a természetállamban az ember miért nem rendelkezhetett bizonyos tulajdonságokkal. Én azonban amellettt érvelek, hogy helytelen úgy tekinteni a Természet Államára, mintha az egy tudományos kísérlet vagy régészeti ásatás lenne, amely Bacon tudományos módszerére redukálható. Inkább hipotetikus és feltételezett szellemi gyakorlatként vizsgálnám a Természet Állapotát. Mint tárgyaltuk, úgy vélem, Locke és Rousseau is elfogadta ezt a felfogást.⁹³

Egy példa szemlélteti ezt a dinamikát. Tegyük fel, hogy be akarom bizonyítani, hogy az emberek és a dinoszauruszok egy időben éltek. Ennek az előfeltevésnek a megalapozásához elméletet állíthatnék fel arról, hogy a két faj együtt élhetett, bizonyos feltételezésekkel arra vonatkozóan, hogy az egyik faj mikor fejlődött ki, és a másik faj mikor halt ki. Természetesen ezek a feltételezések empirikusan tévesek lennének, és a fosszilis feljegyzések vizsgálatával és az evolúciós elmélet tanulmányozásával el lehetne őket vetni. A kritikák, amelyeket önök a történelmi

⁹³ *Lásd még:* Scott, *Supra* note at (2,699)"A [természeti állapotról szóló] hipotézisek fő szerepe ... az volt,

hogy megvilágítsák az általánosan elérhető és alkalmazható természeti jog jellegét.").

tévedés, ugyanazok a kritikák, amelyeket Rousseau Locke-kal szemben fogalmaz meg. Rousseau megpróbálja empirikusan bizonyítani, hogy Locke természetállamának miért volt anakronisztikus. De amit Locke kitalál, az nem egy leíró beszámoló arról, ami volt. Locke nem arra vállalkozott, hogy történelmi értekezést írjon arról, hogyan fejlődött az ember az idők kezdetétől fogva. Locke inkább a kormányzásról akart értekezést írni. Locke normatív vitát folytatott arról, hogy filozófiailag mi okozhatta, mi előzhette meg és mi igazolhatta a modern polgári kormányzatot. Rousseau kritikája egy olyan kérdésre irányul, amelyre Locke nem ad választ.

Ha Locke a természeti állapotot egy bizonyos politikai kormányzati rendszer keretében tételezi, miért nem feltételezheti, hogy az emberek rendelkeztek értelemmel, nyelvvel és családban éltek együtt? Ezzel szemben, ha Rousseau a Természet Államát idézi meg, hogy az emberek egyenlőtlenségeit tárgyalja, akkor szükségtelen lenne azt feltételezni, hogy az embernek van esze, nyelve és családi kapcsolatai, hiszen az eredeti állapotban mindenki egyformán primitív lenne. Ha a Természet Állama hipotetikus, és nem történelmi, akkor Locke *későbbi* állapota és Rousseau *korábbi* állapota kölcsönösen egymás mellett létezhetnek, ellentétben a dinoszauruszokkal és az emberrel, hiszen más-más kérdésekre adnak választ.

Rousseau és Locke egyaránt hipotetikus, nem pedig történelmi természetállapotokat tételez fel. A természetállam időbeli elhelyezése csak annyira hasznos, amennyire a természetállam célja, amelyet szolgálni hivatott. Mivel Locke és Rousseau a természetállamot a polgári társadalom különböző szabályainak megalapozására igyekszik használni, a természetállam elhelyezése szubjektív megítélés. Mivel mindkét állam hipotetikus volt, *különböző kérdésekre adtak választ*, és nem ugyanazt az időszakot írták le egymásnak ellentmondó módon. A Természet Állama eredetének érvényessége szervesen kötődik az állam céljaihoz

szolgálni akar, és hogy a szerző miért döntött úgy, ahogyan megtervezte, "nem sokat számít".⁹⁴ Vajon el kell-e fogadni Locke minden bonyodalmát és potenciális ellentmondását ahhoz, hogy a természetállam locke-i elmélete meggyőző legyen? Sanders professzor határozottan nemmel válaszol; "amíg az emberek és a világ, amelyben élnek, rendelkeznek azokkal a jellemzőkkel, amelyekről Locke úgy gondolta, hogy rendelkeznek, addig az ezekből a jellemzőkből következő tulajdon- [és kormányzati] elmélet számára nem sokat számít, hogy hogyan váltak ilyenné".⁹⁵

Locke számára Rousseau kritikái a természetállam kronológiájával kapcsolatban valószínűleg meglehetősen kicsinyesnek tűntek volna. A Második értekezésben Locke felkéri a jövőbeli kritikusokat, hogy kérdőjelezzék meg a munkáját, és azt írja: "[Ha valaki, akit valóban az igazság érdekel, vállalja hipotézisem megcáfolását, ígérem, hogy tisztességes meggyőződés esetén visszavonom tévedésemet, vagy válaszolok nehézségeire".⁹⁶ De figyelmezteti a jövő cinikusait, akik "már hegyezik a ceruzájukat - vagy ma már a számítógépüket indítják be"⁹⁷, hogy "nem fog érvként szidalmazást elfogadni", és "(a)z itt-ott, beszédem néhány kifejezésén vagy apró eseményén való fanyalgás nem válasz a könyvemre".⁹⁸

Locke számára az, hogy kronológiailag hová kell elhelyezni a természeti állapotot, vagy hogy az embernek volt-e vagy nem volt nyelve ebben az állapotban, úgy tűnik, "kevésbé fontos" a kormányzásról, a politikai társadalomról és a tulajdonról szóló elméleteinek alapjául szolgáló elméletei szempontjából. Rousseau triviális

⁹⁴ Sanders 374 ("ha az emberiség megőrzése és jóléte olyan célok, amelyeket érdemes követni, és ha az emberiség védelmére, előmozdítására és megőrzésére vonatkozó felszólítások valóban rendelkeznek normatív erővel, akkor - a tulajdonelmélet szempontjából - nem sokat számít, hogy hogyan jutottak ehhez az erőhöz.").

⁹⁵ John T. Sanders, *Justice And The Initial Acquisition Of Property*, 10 Harv. J.L. & Pub. Pol'y 367, 374 (1988) ("De amíg az emberek és a világ, amelyben élnek, rendelkeznek azokkal a jellemzőkkel, amelyekről Locke úgy gondolta, hogy rendelkeznek, addig az ezekből a jellemzőkből következő tulajdonelmélet számára nem sokat számít, hogy hogyan váltak ilyenné. Más szóval, ha az emberiség megőrzése és jóléte olyan célok, amelyeket érdemes követni, és ha az emberiség védelmére, előmozdítására és megőrzésére

vonatkozó felszólítások valóban normatív erővel bírnak, akkor - a tulajdonelmélet szempontjából - nem sokat számít, hogy hogyan jutottak ehhez az erőhöz.").

⁹⁶ Locke, *Supra* note 10, at 138.

⁹⁷ Adam Mossoff, *Locke's Labor Lost*, University of Chicago Law School Roundtable (155,2002164).

⁹⁸ Locke, *Supra* note 10, at 138.

Az ilyen részleteken való "fanyalgás" nem lenne "válasz [Locke] Könyvére". Rousseau Locke-kal szembeni kritikájának a polgári kormányzat céljának és felfogásának normatív kritikájának kellene lennie, nem pedig a természetállam kronológiájának burkolt leíró kritikájának. Ezért Rousseau kritikája nagyrészt üresen cseng.

KÖVETKEZTETÉS

Mivel a természet állapota bevallottan hipotetikus, és nem történelmi, amikor eldöntjük, hogy mikor következett be a természet állapota, a szerzőnek ítéletet kell hoznia arról, hogy az emberben milyen tulajdonságok és képzettségek határozzák meg a természet állapotát. Locke egy későbbi pontot vesz fel. Rousseau egy korábbi pontot vesz alapul. Nincs "helyes" kiindulópont. Mivel a Természet Állama hipotetikusnak van szánva, egy-egy állapot kronológiai elhelyezése semmiképpen sem csökkenti a Természet Állama normatív erejét. Sőt, inkább azt tanácsolja, hogy az egyik természetállam ne próbáljon meg egy másik természetállam fölé kerekedni.

Ezt a cikket azzal a kérdéssel kezdtem, hogy mikor volt a Természet Állama? De nem ez a megfelelő kérdés. A természet állapota nem egy *mikor*. Ha valami, akkor a *hogyan*. Vagyis a természet állapota a filozófusok fejében metafizikai eszközként létezik, hogy megmagyarázza, *hogyan* fejlődött ki az emberi természet és a társadalom.

